

ZAMONAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA RANGTASVIRDA SHAHAR MANZARASI KOMPOSITSIYASINI ISHLASH

Muxibullayeva Mumtozbeqim Fayzulloxon qizi

Namangan Davlat Pedagogika Instituti

Aniq va tabiiy fanlar fakulteti

Yo'nalish: Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi

3-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada zamonaviy yondashuvlar asosida rangtasvirda shahar manzarasi kompozitsiyasini ishlash masalalari tahlil qilinadi. Shahar muhitining vizual xususiyatlari, arxitektura shakllari, rang va yorug'lik munosabatlari, fazoviy yechim hamda kompozitsion muvozanat masalalari zamonaviy san'at nazariyasi va amaliyoti nuqtayi nazaridan yoritiladi. Tadqiqot davomida an'anaviy rangtasvir tamoyillari bilan bir qatorda innovatsion texnikalar, konseptual yondashuvlar va raqamli texnologiyalarning badiiy ijod jarayoniga ta'siri ko'rib chiqiladi. Maqola natijalari rangtasvirda shahar manzarasini ishlash jarayonini tizimli tashkil etish, kompozitsion yechimlarni takomillashtirish va talabalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: rangtasvir, shahar manzarasi, kompozitsiya, zamonaviy yondashuvlar, rang va yorug'lik, fazoviy yechim, badiiy tafakkur.

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируются вопросы работы с композицией городского пейзажа в живописи на основе современных подходов. Рассматриваются вопросы визуальных особенностей городской среды, архитектурных форм, цветовых и световых отношений, пространственного решения и композиционного баланса с точки зрения современной теории и практики искусства. В ходе исследования, наряду с принципами традиционной живописи,

рассматривается влияние инновационных техник, концептуальных подходов и цифровых технологий на процесс художественного творчества. Результаты статьи служат для систематической организации процесса работы с городскими пейзажами в живописи, совершенствования композиционных решений и развития творческого мышления студентов.

Ключевые слова: живопись, городской пейзаж, композиция, современные подходы, цвет и свет, пространственное решение, художественное мышление.

ANNOTATION

This article analyzes the issues of working with the composition of a cityscape in painting based on modern approaches. The issues of visual features of the urban environment, architectural forms, color and light relations, spatial solution and compositional balance are covered from the point of view of modern art theory and practice. During the study, along with the principles of traditional painting, the influence of innovative techniques, conceptual approaches and digital technologies on the process of artistic creation is considered. The results of the article serve to systematically organize the process of working with cityscapes in painting, improve compositional solutions and develop students' creative thinking.

Keywords: painting, cityscape, composition, modern approaches, color and light, spatial solution, artistic thinking.

KIRISH

Bugungi globallashuv va urbanizatsiya sharoitida shahar manzarasi tasviriy san'atning muhim mavzularidan biriga aylandi. Zamonaviy shaharlar nafaqat arxitektura obidalari, balki ijtimoiy hayot ritmi, texnologik taraqqiyot va madaniy qatlamlarning uyg'unligini o'zida mujassam etadi. Rangtasvir san'atida shahar

manzarasini aks ettirish rassomdan nafaqat texnik mahorat, balki zamonaviy estetik qarashlar, fazoviy tafakkur va konseptual yondashuvni ham talab qiladi¹.

An'anaviy manzara rangtasvirida ko'proq tabiat motivlari ustuvor bo'lgan bo'lsa, zamonaviy san'atda shahar muhitining dinamikasi, geometrik tuzilishi va rang-barangligi badiiy izlanishlar markaziga chiqmoqda². Shu bois shahar manzarasi kompozitsiyasini ishlashda zamonaviy yondashuvlardan foydalanish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi. Ushbu maqolaning maqsadi rangtasvirda shahar manzarasi kompozitsiyasini zamonaviy yondashuvlar asosida tahlil qilish, samarali metod va usullarni aniqlash hamda ularning badiiy natijalarini ochib berishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Rangtasvir va kompozitsiya masalalari san'atshunoslik adabiyotlarida keng yoritilgan. Xususan, Yevropa va Sharq rangtasvir maktablarida shahar manzarasining rivojlanish bosqichlari, perspektiva va rang nazariyasi asoslari chuqur o'rganilgan. O'zbekiston rassomlik maktabida ham shahar manzarasi janri XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab faol rivojlanib, milliy va zamonaviylik uyg'unligini namoyon etib kelmoqda³.

Tadqiqot metodologiyasi quyidagi yondashuvlarga asoslanadi: tarixiy-taqqoslash metodi orqali shahar manzarasi rangtasvirining evolyutsiyasi o'rganildi; formal-tahliliy metod yordamida kompozitsion tuzilma, rang yechimlari va yorug'lik-soya munosabatlari tahlil qilindi; pedagogik tajriba metodi orqali zamonaviy yondashuvlarning amaliy samaradorligi baholandi. Shuningdek, kuzatuv va umumlashtirish metodlari asosida badiiy jarayonda uchraydigan muammolar va ularning yechimlari aniqlashtirildi.

¹ Arnheim R. — Art and Visual Perception — Berkeley: University of California Press, 2014. — 45–52-b.

² Gombrich E.H. — The Story of Art — London: Phaidon Press, 2015. — 210–225-b.

³ Karimov A. — Tasviriy san'at va kompozitsiya — Toshkent: Fan, 2015. — 112–120-b.

МУНОКАМА ВА НАТИЈАЛАР

Zamonaviy rangtasvirda shahar manzarasi kompozitsiyasini ishlashda bir nechta muhim omillar ajralib turadi. Avvalo, kompozitsion markazni aniqlash va fazoviy chuqurlikni yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Shahar muhitida ko'plab detallar mavjud bo'lgani sababli, rassom ularni tanlab umumlashtirish orqali yaxlit badiiy obraz yaratishi lozim.

Quyidagi jadvalda an'anaviy va zamonaviy yondashuvlar o'rtasidagi asosiy farqlar keltirilgan:

1-jadval. Shahar manzarasi rangtasvirida yondashuvlar taqqoslanishi

Ko'rsatkichlar	An'anaviy yondashuv	Zamonaviy yondashuv
Kompozitsiya	Statik, markazlashgan	Dinamik, erkin tuzilma
Rang yechimi	Tabiiy ranglar ustuvor	Ekspressiv va kontrast ranglar
Texnika	Moybo'yoq, akvarel	Aralash texnika, raqamli vositalar
G'oya	Tasviriylik	Konseptual ifoda

Tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy yondashuvlardan foydalangan holda ishlangan shahar manzaralari talabalarning ijodiy faolligi va kompozitsion tafakkurini sezilarli darajada oshiradi. Ikkinchi jadvalda ushbu natijalar umumlashtirilgan:

2-jadval. Zamonaviy yondashuvlarning amaliy samaradorligi

Baholash mezonlari	An'anaviy usul	Zamonaviy usul
Kompozitsion yaxlitlik	O'rtacha	Yuqori
Rang bilan ishlash	Barqaror	Ijodiy va erkin
Fazoviy yechim	Cheklangan	Keng va chuqur
Badiiy ifoda	An'anaviy	Innovatsion

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy yondashuvlar asosida rangtasvirda shahar manzarasi kompozitsiyasini ishlash badiiy ijod jarayonini yangi bosqichga olib chiqadi. Ushbu yondashuvlar rassomga shahar muhitini nafaqat tashqi ko'rinish

sifatida, balki ijtimoiy, madaniy va estetik hodisa sifatida talqin etish imkonini beradi. Zamonaviy texnikalar va konseptual qarashlar kompozitsion erkinlikni oshirib, rang va shakl orqali chuqur ma'no ifodalashga xizmat qiladi.

Shuningdek, pedagogik jarayonda zamonaviy yondashuvlardan foydalanish talabalarning mustaqil fikrlashini, ijodiy izlanishini va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiradi. Bu esa kelajak rassom va tasviriy san'at o'qituvchilarining zamon talablariga mos shakllanishiga zamin yaratadi. Shu nuqtayi nazardan, rangtasvirda shahar manzarasi kompozitsiyasini o'rgatishda an'anaviy va zamonaviy yondashuvlarni uyg'unlashtirish ilmiy-amaliy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Arnheim R. — Art and Visual Perception — Berkeley: University of California Press, 2014. — 45–52-b.
2. Gombrich E.H. — The Story of Art — London: Phaidon Press, 2015. — 210–225-b.
3. Klee P. — Pedagogical Sketchbook — New York: Praeger, 1972. — 33–40-b.
4. Xasanov R. — Rangtasvir asoslari — Toshkent: O'qituvchi, 2010. — 78–85-b.
5. Karimov A. — Tasviriy san'at va kompozitsiya — Toshkent: Fan, 2015. — 112–120-b.